

Justitiedepartementet, L 6
Grundlagsenheten
103 33 Stockholm

Stockholm den 31 augusti 2017

Betänkandet SOU 2017:39, Ny dataskyddslag, Ju2017/04264/L6

Svensk Inkasso har genom remiss den 15 maj 2017 beretts tillfälle att inkomma med synpunkter på rubr betänkande.

I betänkandet redovisas utredningens arbete med analys av vilka frågor som bör specialregleras i svensk lag som komplettering till EUs dataskyddsförordning.

Svensk Inkasso bedömer att förslagen till övervägande del är väl avvägda.

Det finns emellertid några punkter som inkassobranschen skulle vilja belysa ytterligare.

Första punkten gäller personuppgiftsbehandlingens lagliga grund, se art. 6 i förordningen. Branschens uppfattning är att i första hand punkterna c), e) och f) aktualiseras. Punkterna c) och f) väcker inga särskilda frågor, vilket däremot punkten e) gör. I utredningsbetänkandet redogörs relativt detaljerat för hur ett allmänt intresse ska bedömas föreligga och innebörden tycks vara att detta intresse ska vara fastlagt inom unionsrätten eller i medlemslandets lagstiftning.

I utredningsbetänkandet redovisas följande.

För leden c och e krävs att den rättsliga grunden, dvs. den rättsliga förpliktelsen, myndighetsutövningen eller uppgiften av allmänt intresse, är fastställd i enlighet med nationell rätt eller unionsrätt (artikel 6.3 första stycket). En rättslig förpliktelse är enligt svensk rätt fastställd om den gäller enligt lag eller annan författning eller följer av kollektivavtal eller av beslut som har meddelats med stöd av lag eller annan författning. Myndighetsutövning fastställs i svensk rätt genom lag eller annan författning. Uppgifter av allmänt intresse är fastställda i enlighet med svensk rätt om de följer av lag eller annan författning eller av kollektivavtal eller av beslut som har meddelats med stöd av lag eller annan författning.

Inkasso bör med detta uttalande vara ett sådant intresse eftersom det fastlagts särskilt i inkassolagen. Såvitt föreningen förstår finns det emellertid inte några uttalanden i förordningen eller i andra EU-texter som klargör att denna tolkning är den riktiga. Det kan finnas en viss risk att det inom EU-rätten i framtiden ifrågasätts om inte ett ”allmänt intresse” som utövas av en privat aktör bör komma till ett tydligare uttryck i nationell lag.

I ett annat lagstiftningsärende, se Ds 2017:26, Ju 2017/05721/L2, klargörs i stencilen att regeringen bedömer inkasso som ett allmänt intresse enligt förordningen. Där sägs:

”Bedrivandet av kreditupplysningsverksamhet måste mot denna bakgrund[*dvs att motiven till kreditupplysningslagen tydligt framhåller verksamhetens samhällsbetydelse, vår kurs.*] anses vara en uppgift av allmänt intresse. Detsamma får anses vara fallet med inkasso, som är väsentlig för att flödet av betalningar i samhället ska fungera och att det effektivt ska gå att driva in fordringar som är förfallna till betalning. Verksamheten regleras dels genom dels föreskrifter i lag och förordning, dels Datainspektionens föreskrifter och tillståndsbeslut. Härigenom är dataskyddsförordningens krav på den rättsliga grunden ska vara fastställd uppfyllt.”

Inkassobranchen bedömer att detta uttalande i en departementsstencil är alltför osäkert och hemställer mot den bakgrunden att Sverige för undanröjande av varje tvivel, direkt i inkassolagen klargör att inkasso är ett sådant allmänt intresse som avses i art 6 e) dataskyddsförordningen.

Nästa punkt gäller dataskyddsförordningens art 22 om beslut grundade på enbart automatiserad behandling av personuppgifter. Där stadgas att den registrerade har rätt att inte bli föremål för beslut som grundas enbart på automatiserad behandling vilket har rättsliga följder för honom eller på liknande sätt i betydande grad påverkar honom. Det finns några undantag när det ändå är tillåtet, se artikel 22, där branschen bedömer samtliga undantag som i och för sig tillämpliga i inkasso, beroende på situation.

Inledningsvis bör dock frågan ställas om de automatiserade behandlingar som genomförs i inkassobranchen alls är sådana som träffas av artikel 22. (Automatiserat beslutsfattande som inte har rättslig effekt eller på annat liknande sätt i betydande grad påverkar individen, får alltjämt ske i enlighet med dataskyddsförordningens generella regler, t ex med stöd i den personuppgiftsansvariges (eller tredje mans) legitima intresse eller då det är nödvändigt för utförande av en uppgift av allmänt intresse).

Vid indrivning av fordran behandlas stora mängder personuppgifter om gäldenären. Staten och samhällets krav på ökad digitalisering, snabbare betalning av förfallna fordringar, minskad överskuldssättning och undvikande av onödiga kostnader tillsammans med marknadens krav på snabb och effektiv betalning har resulterat i en automatiserad masshantering av inkassoärenden.

Branschens automatiserade behandlingar är av det slaget att inkassoföretag använder algoritmer i automatiserad behandling i syfte att bestämma vilka åtgärder som ska riktas mot vilken gäldenär och vid vilken tidpunkt. Det kan t ex på automatisk väg avgöras om en gäldenär ska bli föremål för ansökan om betalningsföreläggande, bli föremål för ansökan om verkställighet eller få erbjudande om en avbetalningsplan, alternativt att ingen åtgärd för närvarande ska vidtas. Sannolikt har branschens automatiserade behandlingar inte alls sådan rättslig följd eller påverkan som åsyftas i artikel 22. Gäldenären är betalningsskyldig för en förfallen fordring (om denna är korrekt och inte har bestridits) och kan och kommer att utsättas för exakt samma påtryckningar och åtgärder oaktat det automatiska beslutet. Det är

endast fråga om moderna arbetsmetoder för att tillmötesgå gäldenär, borgenär och statens intressen.

Automatiskt beslutsfattande är en integrerad del av dagens inkassoprocess. Ett antal dagar efter inkassokravet skickats ut förbereds ärendevärdering av gäldenärens ekonomiska situation. Bedömningen av gäldenärens betalningsförmåga sker genom en automatisk beslutsprocess. Utifrån resultatet av värderingen bestäms nästa åtgärd och huruvida ansökan om betalningsföreläggande faktiskt ska ske eller inte. En ordning där borgenären i samtliga fall omedelbart ansöker om betalningsföreläggande och/eller verkställighet är varken rimlig eller effektiv och med hjälp av automatiska beslutsprocesser inte heller nödvändig. Med hjälp av automatiserade beslutsprocesser kan inkassobolagen välja ut de fordringar som kan hanteras på andra sätt än genom ansökan om betalningsföreläggande eller verkställighet.

Gäldenärens rättsliga ställning påverkas inte alls av det automatiska beslutet och riskerar, oavsett den automatiska hanteringen, diverse påtryckningar och åtgärder i enlighet med inkassolagstiftningen. Det automatiska förfarandet bedömer snarare om ett ärende kan handläggas utan att ansökan om betalningsföreläggande och/eller verkställighet aktualiseras.

De inledande skälen till dataskyddsförordningen, särskilt skäl 71, klargör att artikel 22 är en skyddsregel till förmån för den registrerade. Dataskyddsförordningen anger att den registrerades intressen ska tillgodoses genom rätt till mänskligt ingripande, rätt till specifik information, rätt att erhålla en förklaring till beslutet, rätt att framföra sina synpunkter och rätt att kunna överklaga detsamma. I inkassoverksamheten får dataskyddsförordningens skydd mindre betydelse då de åtgärder som det automatiska beslutet medför är fastställda i lag, som exempelvis inkassolagen som i sig är en skyddslagstiftning. I den lagstiftningen finns alla möjligheter för den registrerade att tillvarata sina rättigheter. Syftet med regleringen i dataskyddsdirektivet art. 22 kan inte vara att borgenären förhindras att få betalt för sin fordran, på ett effektivt sätt i enlighet med nu gällande lagstiftning och/eller att gäldenären ges möjlighet att menligt påverka processen i ett inkassoärende.

Såvitt branschen förstår finns det emellertid inte några uttalanden i dataskyddsförordningen eller i andra EU-texter som klargör rättsläget ovan. Inte heller har frågan berörts eller kommenterats i något svenskt lagstiftningsärende. Det finns en risk att det inom EU-rätten i framtiden ifrågasätts om inte ett tydligt ställningstagande i nationell rätt krävs för att detta slags automatiserade personuppgiftsbehandlingsåtgärder som utövas av en privat aktör ska anses berättigade.

Mot denna bakgrund hemställer Svensk Inkasso att det tydligt ska uttryckas i inkassolagen att automatiskt beslutsfattande, inklusive profilering, får förekomma i inkassoverksamhet. (Svensk Inkasso redovisar dessa frågor även i remissärende Ju 2017/05721/L2.)

Claes Månsson
Ordförande i Svensk Inkasso